

Bryt tystnaden om Västsahara

Tystnaden som omger Västsahara riskerar kväva det sista hoppet för en långsiktig lösning på en av världens mest utdragna konflikter. Både svenska medier och Sveriges regering måste agera i spåren av den förvärrade situationen för västsaharier, skriver företrädare för ett stort antal civilsamhällesorganisationer.

Det har snart gått ett halvt sekel sedan Marocko invaderade och ockuperade en stor del av Västsahara. I början på 90-talet, efter det 16 år långa kriget mellan ockupantmakten och Västsaharas befrielseorganisation Polisario, skulle västsaharierna – i likhet med andra afrikanska kolonier – slutligen få välja sin egen framtid: självständighet eller integration med Marocko. Den överenskomna folkomröstningen har fortfarande inte genomförts. I snart fem decennier har västsaharier levt på flykt under extrema förhållanden i den algeriska delen av Saharaöknen och under Marockos förtryckarmakt. I snart sextio år har Västsahara funnits med på FN:s lista över områden att avkolonisera, men förnekats rätten till självbestämmande.

Ett stycke historia fyller fortfarande sin funktion – få människor känner till Marockos ockupation i Västsahara. Ännu färre vet att det sedan två år tillbaka återigen pågår en väpnad konflikt mellan parterna. I november 2020 bröt Marocko den 29-åriga vapenvilan genom att inleda en militärintsats i den FN-kontrollerade buffertzonen. Polisario svarade med att beskjuta den 220 mil långa befästa mur som delar landet.

Till följd av det återupptagna kriget möter västsaharier i det ockuperade området ett intensifierat förtryck. Rapporter från Amnesty, Human Rights Watch, FN-organ och västsahariska organisationer beskriver hur den marockanska säkerhetstjänsten utsätter västsaharier för övergrepp, trakasserier och hot. Förföljelser, godtyckliga fängslanden och ofrivilliga försvinnanden förekommer tillsammans med onödigt och överdrivet våld för att skingra fredliga demonstrationer. Västsahariernas situation har stora likheter med palestiniernas.

Kriget har även kraftigt försämrat levnadsvillkoren för de västsaharier som lever i självförvaltade flyktingläger i Algeriet. Neddragningar i det humanitära biståndet i samband med Covidpandemin och Rysslands invasion av Ukraina har ytterligare förvärrat situationen. Majoriteten lever under fattigdomsgränsen, hälften av alla kvinnor och barn lider av anemi och närmare 60 procent står inför risken av osäker livsmedelsförsörjning, rapporterar UNHCR och FN:s livsmedelsprogram, [WFP](#). Situationen i flyktinglägren betecknas av EU-kommissionen som en bortglömd humanitär kris, vilket åsyftar bristande humanitärt stöd och frånvaron av internationell medierapportering.

Möjligheten att bevaka konflikten och de övergrepp som sker i ockuperade Västsahara är kraftigt beskuren för att inte säga obefintlig. Det gäller alla som inte är beroende eller köpta av den marockanska regimen, dvs oberoende observatörer, journalister, politiker och diplomater. I likhet med flera internationella organisationer såsom Amnesty och Human Rights Watch, har även svenska organisationer som Emmaus och Kristna Fredsrörelsen nekats tillträde eller blivit utslängda och portade från Västsahara. Inte ens FN:s Generalsekreterares särskilda sändebud för Västsahara, Staffan de Mistura, har släppts in av ockupationsmakten. MINURSO, som har funnits på plats i Västsahara sedan 1991 för att organisera folkomröstningen, förblir FN:s enda fredsbevarande styrka som saknar ett mandat att övervaka och rapportera om brott mot de mänskliga rättigheterna.

Medieblockaden och tillslutenheten, som är del av Marockos strategiska krigföring, är utmanande men ger inte skäl att negligera Västsahara. Tvärtom är behovet av en allsidig och oberoende nyhetsrapportering om Västsahara större än någonsin. Tystnaden riskerar att inte bara gå i god som ett politiskt ställningstagande

utan även kväva en långsiktig lösning som ter sig alltmer avlägsen i spåren av Marockos satsningar på den internationella arenan.

Några av Sveriges främsta experter i internationell rätt och folkrätt, däribland professorerna Ove Bring, Pål Wrangé och Said Mahmoudi, har genom åren förespråkat att lösningen på västsaarakonflikten står att finna i folkrätten och rätten till självbestämmande. Både Internationella domstolen i Haag och FN har fastställt att Marocko inte har rätt till territoriet. Senast i september 2021 gjorde även EU:s domstol, för tredje gången, samma bedömning gällande EU:s handelsavtal med Marocko. För tio år sedan var Sverige på väg att agera till stöd för Västsaharas rättmätiga krav på självständighet; 2012 tog riksdagen det historiska beslutet att Sverige skulle erkänna den västsaahariska republiken SADR, men riksdagsbeslutet har ännu inte infriats. I väntan på att fler stater liksom Afrikanska Unionen till fullo erkänner den västsaahariska republiken kan Sverige ge Polisarios representation i Stockholm diplomatisk status.

Som kommande ordförandeland i EU har Sverige under sex månader ett tillfälle att på nytt axla rollen som folkrättens försvarare och agera för att utvecklingen i Västsahara börjar gå i linje med internationell rätt. För att rikta ljuset mot en långsiktig lösning och manifestera att rättvisa och mänskliga rättigheter även gäller för den västsaahariska befolkningen uppmanar undertecknade Sveriges regering att:

- Tydligt höja rösten om västsaahariernas rätt till självbestämmande genom att verka för att den överenskomna folkomröstningen organiseras av FN och AU.
- I väntan på ett bredare erkännande av SADR ge Polisario diplomatisk status i Sverige.
- Verka för att det mycket slutna ockuperade området öppnas upp för bl.a. journalister, politiker och observatörer.
- Verka för ett utökat mandat för FN-missionen MINURSO att bevaka brott mot mänskliga rättigheter.
- Bestrida de europeiska handelsavtal som exploaterar Västsaharas naturresurser
- Motverka en allvarlig kris i de västsaahariska flyktinglägren genom ökat humanitärt bistånd till Västsahara.

Undertecknare: Organisation, namn, funktion